

SYNS- OG AUDIOPEDAGOGISK TENESTE I HORDALAND

Synspedagogisk senter

Vår ref.

Vår dato

Sakshandsamar

Dykkar ref.

1997

Ad. omlegging av rutiner ved Hjelpemiddelsentralen i Hordaland og hvilke konsekvenser det får for det øvrige hjelpeapparatet.

Spesielt Syns-og Audiopedagogisk Teneste i Hordaland.

Innledning

Hjelpemiddelsentralen i Hordaland (HMS-H) har i den senere tid vært underlagt en omstrukturering av rutiner og har i den forbindelse overført deler av arbeid/ansvar ut til det lokale hjelpeapparatet. Denne endringen innebærer at HMS-H går fra direkte arbeid mot brukerne, til å bli ett kompetansesenter (2.linje).

Når det gjelder synsseksjonen, er det i første omgang iverksatt en overføring av leseTv-utredning/opplæringsarbeidet til de enkelte kommuner. D.v.s. at alt arbeid som er forbundet med dette, skal i fremtiden foregå utenfor HMS-H. Det er imidlertid gitt mulighet for at det i spesielt vanskelige saker kan søkes bistand fra HMS-H.

Pr. dato er det svært forskjellig hvor langt de forskjellige kommuner er kommet i arbeidet med å forberede en overtagelse av bl.a. synsmessig bistand til egne brukere. Enten fordi de ikke har prioritert dette arbeidet, eller fordi de allerede mener å ha en slik tjeneste gjennom sin delaktighet økonomisk til Syns- og Audiopedagogisk Teneste i Hordaland (SAT).

Ut fra en slik vurdering valgte HMS-H å overføre det synspedagogiske arbeidet vedr. Lese-TV til SAT, og har oversendt sakene som er innsøkt etter juni d.å.. I tillegg videreformidles alle henvendelser, forespørsler og søknader fra nye brukere. Dette kom svært uforberedt på SAT, da kommuneavdeling skole i liten grad har vært med på de forberedende møter vedr. denne omleggingen.

Syns- og Audiopedagogisk Teneste i Hordaland (SAT)

SAT har i dag ved senteret i Fyllingsdalen fem hele stillinger, inkl. leder. Senterets styre har ut fra den bemanning og de ressurser som foreligger, vært nødt til å foreta en prioritering av hvilke målgrupper som skal ha førsterett til bistand. Pr. dato er det naturlig nok barn i førskolealder, elever i grunnskole og videregående skole som har førsteprioritet. Bare i svært liten grad har det vært kapasitet til å gi bistand til andre enn ovennevnte grupper.

En overtagelse i sin helhet av Lese-TV-sakene, ville måtte medføre en omprioritering. Noe som ville fått store konsekvenser for barn og unge med bistandsbehov. For å få en avklaring på ulike spørsmål knyttet til problemene omkring dette, innkalte undertegnede til ett møte med HMS-H's ledelse. Fra Kommuneavd. skole møtte ass. skolesjef Svein Haukås.

Møte 21.8.97

- HMS-H står fast på sin beslutning om at ansvar/arbeid i alle saker som vedr. utprøving/opplæring av lese-TV overføres de enkelte kommuner f.o.m. sommeren -97. (De enkelte kommuner i fylket er i dette tilfellet representert ved SAT.) De er ikke villig til å gi ytterligere utsettelse, men vil kunne bistå i spesielt vanskelige saker. (Begrepet "vanskelige saker" er ikke definert nærmere.)

- HMS-H påtar seg arbeidet og ansvaret knyttet til optisk utredning. Denne utredningen kan søkes gjort ved HMS-H, eller av stedlig optiker som det er inngått avtale med. Disse optikerne vil også kunne stilles til SAT's disposisjon (på trygdeetatens regning).

- HMS-H stiller til rådighet nødvendig utstyr for utredning/utprøving av lese-TV. Både på senteret i Fyllingsdalen og ved eventuelle regionale utprøvssteder.

- HMS-H påtar seg all nødvendig kursing/kompetanseoverføring til de som måtte ha behov/ønske om det.

- Ansvar for arbeidstakergruppen vil bli tatt i fellesskap av HMS-H og A-etaten v/ARK, og vil ikke være ett kommunalt anliggende i denne omgang.

Konsekvenser for SAT

Hvis styret skulle gi sin tilslutning til at SAT skal overta det synspedagogiske ansvaret for målgruppen lese-TV-brukere, må det enten vedtas en omprioritering av hvilke målgrupper som skal ha prioritet, eller foretas en styrking av bemanningen ved SAT. Å velge bort bistand til barn og unge til fordel for lese-TV-brukerne, vil ikke under noen omstendighet bli anbefalt eller akseptert. Å få den nye gruppen i tillegg til det en har i dag uten bemanningsøkning, vil heller ikke la seg gjøre.

Selv om en tar bort selve opplæringen på lese-TV, er det øvrige arbeidet av ett omfang som tilsier 1,5 - 2 stillinger. (HMS-H oppgir en tilgang på ca 250 nye søkere hvert år. I tillegg til disse kommer gruppen "erhvervede skader" som i dag sorterer inn under Voksenopplæringen direkte.

Uansett hvordan en velger å se på saken, ender det opp med ett bemanningsspørsmål. For å kunne betjene de nye oppgavene som SAT kan bli pålagt, må antall ansatte økes i trå med dette. Noe annet vil ikke være forsvarlig - verken for de ansatte eller for brukerne.

SAT's rolle

Sett fra ett yrkesmessig synspunkt, er det viktig at de synspedagogiske krav ikke blir tilsidesatt i en desentraliseringsprosess. Det må være ett krav at det synspedagogiske arbeidet blir utført og faglig vurdert av synspedagoger, og ikke av tilfeldige ansatte innenfor helse- og sosialomsorgen, eller av andre ute i kommunene. Videre er det viktig at SAT's rolle ikke blir svekket på fylkesnivå. Dette kan skje hvis kommunene velger å overse de yrkesmessige krav til adekvat kompetanse og velger å "klare seg som best de kan med det de har".

På den andre siden kan det være en styrking av SAT's rolle overfor kommunene at de får ett bredere spekter av brukere - og da spesielt brukere som alle kommuner til enhver tid har. Problemet ligger vel mer i det å få gjennomslag for å høyne medlemskontingenten. Men når HMS-H har valgt å overføre angjeldende arbeid til den enkelte kommune, vil dette merarbeidet uansett ha en pris.

Mulig organiseringsmodell

I en bistandsplan må hensynet til brukeren vei tungt. Både med hensyn til tidsaspektet (venting, reisetid), det kvalitative (forsvarlig saksbehandling, godkjent kompetanse til fagpersonale) og at alle søkere blir vurdert likeverdig m.h.t. behov. Det må ikke oppstå tilstander hvor det blir fritt fram for Hvermannsen å boltre seg i fagfeltet - med de konsekvenser det kan få både for den faglige troverdighet og forvaltning generelt.

- Hovedutprøvingssentral opprettes ved Synspedagogisk senter i Fyllingsdalen. I tillegg vil det være behov for ett lite antall regionale utprøvningssteder. Utprøvingen ved regionale kontor bør legges til faste tidsintervaller - avhengig av innsøkningsmengde. Det kan også være aktuelt å samarbeide over fylkesgrensene for visse regioner. I noen tilfeller vil det være aktuelt å foreta utprøvingen hjemme hos bruker.

All utredning, saksbehandling og utprøving skal som hovedregel foretas av kompetent fagperson med synspedagogisk utdanning.

(At en legger hovedtyngden av utprøvingen til senteret i Fyllingsdalen og ikke til HMS-H, grunner i både det praktiske, økonomiske og tidsbruk. Når HM-H i løpet av 1997 flytter til Sandsli, vil det bli mer komplisert for de fleste brukere og komme til og fra. Lange avstander, med tildels meget store trafikkproblemer til visse tider på døgnet. I tillegg måtte synspedagog fra senteret ta den samme veien fram og tilbake.)

- Søknad om utprøving sendes SAT, som får ansvaret for innhenting av nødvendig dokumentasjon og sørge for at det blir ordnet med optisk utredning før selve utprøvingen på lese-TV.

- SAT innkaller til utprøving og forestår også selve utprøvingen. Slik utprøving foretas ved det utprøvningsstedet som er mest hensiktsmessig for brukeren, eller i hjemmet.

- SAT utferdiger søknad til stedlig trygdekontor/vedtaksgruppe ved HMS-H.

- Når det gjelder rutinene ved utlevering og montering, er det ikke klart hvordan en best skal kunne praktisere dette uten at det oppstår unødig venting og misforståelser. Tidligere har det vært slik at utstyret har vært levert umiddelbart etter utprøving. Ansvarlig synspedagog har hatt ansvaret for hele prosessen: saksbehandling, utprøving, montering og opplæring/oppfølging. Dette var mulig fordi vedkommende hadde arbeidsplassen i samme bygning som lager, ordrekontor og innkjøp holdt til i; og som derfor kunne samarbeide med de ulike avdelinger i forhold til planlegging og praktisk arbeid.

I en framtidig ordning hvor HMS-H skal ha ansvaret for innkjøp og levering og ansvaret for montering og opplæring/oppfølging skal skje lokalt, kreves det andre og strukturerte rutiner for at dette skal kunne fungere tilfredsstillende for alle parter. Trolig vil det i nærmeste framtid bli nedsatt en vedtakskomite ved HMS-H som fatter de enkelte vedtak og overfører saken til ordrekontor for effektivering. Hvem som skal gi beskjed til hvem om leveringstidspunkt, er uklart i dag. Men i den første tiden vil det være naturlig at dette koordineres via SAT. Det er i alle tilfelle viktig at utstyret (4 store kartonger) ikke blir stående umontert hjemme hos bruker over tid.

- Selve opplæringen gjenstår, og her er det ikke klart hvordan en skal ordne dette praktisk i en overgangsperiode. Det er ett overordnet mål at denne delen av bistanden skal foretas av lokalt (stedlig) personell. I første omgang er det viktig at søkeren møter til utprøving sammen med lokal kontaktperson. Videre kan det være nødvendig at synspedagog forestår opplæringen i startfasen,

men at lokal lærer overtar etter som en finner det forsvarlig. På sikt vil det si at SAT er ferdig med saken når søknad er sendt.

I spesielt vanskelige saker kan det være aktuelt å gi bistand over ett lengre tidspunkt. Slike tilfeller kan være slagpasienter, hjerne-/trafikkskadde. Her kreves det vanligvis ett spesialpedagogisk opplegg, og i slike saker bør en vurdere om synspedagog bør ha ett utvidet ansvar for tilrettelegging, undervisning og oppfølging.

En overtagelse slik det er beskrevet i det foranstående, avhenger av styrets godkjenning og at en i tilfelle får tildelt de ressurser som er nødvendig for utføre dette arbeidet. Kostnadmessig vil det for SAT bli tale om økte lønns- og reiseutgifter og utgifter til ombygging (kontorplass og innredning f.s.). Øvrige utgifter, spesielt utprøvningsutstyr m/tillegg, dekkes av RTV v/HMS-H.

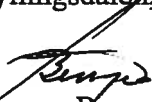
Etter som HMS-H allerede har oversendt flere saker til SAT, og flere kommer for hver dag, skulle en av hensyn til brukeren ha startet opp umiddelbart. (Fram mot årsskiftet vil det være ca 120 søkere på en eventuell venteliste.) Vi er i teorien overlatt ett ansvar vi ikke pr. dato har forutsetning for å oppfylle, og en eventuell bistand til denne gruppen kan tidligst starte opp over nyttår. Det er mye som skal forberedes og tilrettelegges i forkant av en slik omlegging. Både praktisk og organisatorisk.

Fata Morgana

I en synsmessig bistandspakke som dekkes økonomisk av det offentlige, er det mange aktører. Både de lovpålagte og de som er med for at det hele skal fungere. Forskriftene tilsier at det først skal foreligge en medisinsk utredning, så en optisk før den synspedagogiske. For brukeren kan det til tider virke som om han/hun blir sendt fra det ene kontoret til det andre. Alle undersøkelser tar tid og all reisingen koster penger for det offentlige - og ikke minst svært belastende for brukeren. Rent ideelt skulle derfor alle aktører - øyelege til lærer - ha kontor på en hjelpemiddelsentral.

Men da dette selvsagt ikke er mulig i vårt fylke, bør en kunne samordne de tjenestene som er mulig å samordne. En tenker her spesielt på optisk og elektronoptisk utredning. Ved å plassere optiker(e) og synspedagoger i samme bygning, kunne en utover de faglige gevinster, oppnå en vesentlig redusering av saksbehandlingstiden og reiseomfanget for brukeren. Noe som ikke bare gir en økonomisk gevinst, men også et brukervennlig tilbud og en effektivisering av tjenesten.

Fyllingsdalen, 29.08.97

Trygve Berge
-leder-

Overføring av ansvar arbeid fra Hjelpemiddelsentralen til kommune. Spesielt syns (lese-TV)

Historikk

Hjelpemiddelsentralen i Hordaland hadde ansvaret for alle søkere m.h.t. hjelpemidlene og tok også ansvaret fullt ut for eldregruppen lese-tv-brukere; som er den desidert største gruppen antallsmessig. (Ca. 250 nye tilmeldinger hvert år.)

Arbeidsmarkedsetaten v/Arbeidsrådgivningskontoret (ARK) hadde i en periode egen synspedagog og benyttet seg senere av innleid kompetanse. I mange tilfeller var HMS inne i saken vedr. eventuelle hjelpemidler. Gruppen voksne utdannings-/arbeidssøkende (19-67 år) er den største gruppen arbeidsmessig (tidkrevende).

Synspedagogisk Senter fikk da etter denne "gitte" fordelingen ansvaret for alle barn mellom 0-19 år. **Bemanningen ved Synspedagogisk Senter er bygd opp etter det ansvarsområde og de målgrupper som var aktuelle på daværende tidspunkt.** Da senteret ble fullt bemannet sommeren 1995, hadde det i flere år vært svært få ansatte, og i den siste perioden kun en synspedagog. Mye arbeid var ugjort og da de ansatte som tiltrådte stillingene i 1995 var nyutdannete, valgte styret å prioritere innenfor gruppen 0-19 år. Alle barn som hadde diagnosen blind eller svaksynt skulle ha førsteprioritet.

Til senterets område hørte også skoleelever med synsrelaterte les-/skrivevansker, psykisk utviklingshemmede og elever med spesifikke synsproblemer som var knyttet til Voksenopplæringen. Disse gruppene har bare i svært liten grad fått bistand, og da i hovedsak fra andre enn SPS. Det er pr. dato ca. 300 barn/ungdom (blind/svaksynt) som får bistand eller er under oppfølging.

Selv om bistanden til synshemmede i Hordaland var forholdsvis tilfredsstillende, var det likevel grupper som i ønsket grad ikke fikk kompetent bistand: Synshemmede utdannings- og arbeidssøkende voksne og skoleelever med synsrelaterte lese-/skrivevansker, samt psykisk utviklingshemmede.

Fra hjelpemiddelsentral til kompetansesenter

Da hjelpemiddelsentralen i 1994 ble statlige, lå det også i kortene at det direkte arbeidet med brukerne skulle over tid overføres til den enkelte kommune. (I henhold til gjeldende lov- og regelverk, tilligger ansvaret for utredning og opplæring av bistandsberettiget bruker til den enkeltes hjemkommune.)

For Hordalands vedkommende er overføringen fra HMS til kommune vedr. bevegelseshemmede nesten fullført. Dette har vært mulig fordi kommunene i stor grad har kompetanse innenfor ergologi og fysioterapi. For synshemmede (ikke databrukere) startet forberedelsene dette år. Det ble i løpet av våren avviklet infomøter med samtlige kommuner i Hordaland. Strek for nye inntak av synshemmede ble satt på forsommeren. Forberedelsene med overføringen av hørselsgruppen starter opp i løpet av høsten.

Da de enkelte kommuner ikke hadde en lokal beredskap for slikt mottak, men var med i en interkommunal tjeneste (Syns- og Audiopedagogisk Teneste for Hordaland), valgte HMS å overføre saker innkommet etter 1. juni til SPS, samt videreformidle nye henvendelser.

Konsekvenser

At HMS ikke lengre gir direkte brukerbistand, får merkbare følger for det øvrige bistandsapparatet. Bemanning og ressurser for øvrig er basert på ordninger hvor HMS tok hovedtyngden av hjelpemiddelutredningene, og for gruppen eldre lese-TV-brukere også opplæring og oppfølging. Det er innlysende at de enkelte kommuner - enten hver for seg, eller gjennom sin delaktighet i SAT - ikke kan make å overta dette arbeidet uten at en styrker bemanningen tilsvarende.

Som tidligere nevnt er bemanningen ved Synspedagogisk Senter basert på det behovet og de målgrupper en hadde i 1995. En eventuell utvidelse av arbeidsfeltet vil tilfelle bli rettet mot gruppen barn/ungdom. Selv om det er et stort antall som i dag får bistand fra senteret, er det fortsatt mange uløste oppgaver. Både direkte brukerbistand og opplysning/kompetanseoverføring til primærgruppen, samt forebyggende tiltak og pedagogisk veiledning.

Etter at HMS stoppet inntaket av nye brukere, har presset på SPS øket kraftig. I tillegg til gruppen eldre, er det spesielt for ervervede skader (slagpasienter, o.l.) og psykisk utviklingshemmede at pågangen har vært størst. Dette er forståelig ut fra det som har skjedd ved HMS. I tillegg finnes det i de aller fleste kommuner ikke relevant kompetanse, verken innefor voksenopplæringen eller helse/sosial til synspedagogisk bistand. At A-etaten i løpet av sommeren har satt en stopper for arbeidskontorene til å kjøpe tjenester utenfra, gjør ikke situasjonen lettere.

Konklusjon

Overføringen av ansvar og arbeid som tidligere har vært utført av HMS til de enkelte kommuner, vil nødvendigvis medføre organisatoriske og praktiske problemer, og ikke minst få økonomiske konsekvenser.

Mulige løsninger

Ut fra en helhetsvurdering er den billigste løsningen at alle kommuner i Hordaland kommer til enighet om å bygge ut den tjenesten de allerede har til også å omfatte det merarbeidet som omleggingen har medført. Ved å samordne bistanden til ett senter, oppnår en også en faglig og forvaltningsmessig sikring, samt enhetlig behandling av alle søkere i fylket. Dette gjelder det yrkesfaglige som er knyttet til saksbehandling og utredning. Selve opplæringen og oppfølgingen bør på sikt dekkes av lokale krefter.

For å dekke det akutte behovet, vil det for samtlige kommuner i Hordaland være behov for 1 1/2 - 2 stillinger - hvis dette samordnes under en felles tjeneste.

Hvordan dette vil bli hvis den enkelte kommune ønsker å betjene brukerne ved hjelp av eksisterende hjelpeapparat lokalt, avhenger av hvilken organiseringsmodell de velger å bruke. For de aller fleste kommuner vil det være behov for synspedagogisk kompetanse uansett. HMS vil i alle tilfelle stille nødvendig utprøvningsutstyr til disposisjon.

Faglige spørsmål

For å kunne utløse hjelpemidler til søkere som har rettigheter i henhold til Lov om folketrygd, stilles det visse krav. For synshemmede skal det foreligge en medisinsk og optisk utredning før behovet om hensiktsmessige og nødvendige hjelpemidler utredes. Denne utredningen skal foretas av person med relevant kompetanse.

En slik synspedagogisk utredning skal omfatte søkerens totale bistandsbehov, og en kan derfor ikke vurdere ett enkelt hjelpemiddel isolert.

Utredning/opplæring synshemmede

Målgruppe	Slik det har vært praktisert						Økonomisk/praktisk ansvar			
	Utredning før 1.6.97			Opplæring før 1.6.97			Utredning etter 1.6.97		Opplæring etter 1.6.97	
	Kom	HMS	A-etat	Kom	HMS	A-etat	Kom	A-etat	Kom	A-etat
A 0-5 år	x	x 1	.	x			x		x	
A 5-16 år	x	x 1		x			x		x	
A 17-19 år	x	x 1		x			x		x	
A/B Psyk.utv.hemm.	(0)	x 1		(0)			x		x	
A Utd.søk. voksne		x 1	x			x	x 1	x	x 1	x
A Arb.søk. voksne		x 1	x			x	x 1	x	x 1	x
A Eldre 67 --> år		x			x		x		x	
A Erv.skader 19 -->		x			x		x		x	
B Synsrelaterte lese/skrivevansker	(0)			(0) 2			x		x	
B Synsfunksj.feil	(0)	(0)		(0) 2			x		x	

A= Blind/svaksynt etter WHO's definisjon
 B= Ikke rettigheter etter Lov om Folketrygd
 1= Bare hjelpemidler
 2= Synspedagogisk bistand
 (0)= Ikke prioritert gruppe

Kom = Kommunen
 HMS = Hjelpemiddelsentral
 A-etat = Arbeidsmarkedsetaten

HMS har fortsatt ansvaret for optisk utredning.
 HMS er kompetansesenter og gir som sådan kun bistand
 i spesielt vanskelige saker.